

"El pacifisme també s'ha

Després dels acords de Dayton, podem donar la guerra per acabada?

—Es pot pensar que és possible que estiguem davant del final de la guerra, però que estem molt lluny de la construcció de la pau. Hi ha una gran diferència entre el final de les morts, de les massacres, i la construcció de la pau. Falta molt perquè puguem parlar-ne. Podrem fer-ho si els nostres dirigents s'adonen que els mecanismes de reconstrucció del país no han de ser només materials i prioritzen la reconstrucció de la convivència. Això és possible, però és difícil. Requerirà que els que s'han negat durant tres anys i mig a fer res per la pau estiguin disposats ara a fer una pau per a tots els ciutadans de Bòsnia

—Però és possible aquesta pau si ja d'entrada s'accepta el pla de pau a canvi d'entrenar i rearmar els exèrcits?

—En uns acords de pau hi ha dues opcions només. Una és desarmar tothom, que sabem que és impossible. L'altra és assolir un equilibri de forces que permeti al govern legítim de Bòsnia i als seus ciutadans defensar-se de qualsevol temptació dels criminals, que de moment es quedaran amb el 43% de Bòsnia. L'única solució contra això és el que hem predicat de fa temps alguns com jo, que és armar l'exèrcit bosnià perquè sigui capaç d'enfrontar-se amb els seus enemics potencials, que han estat reals en el passat, i arribar a un equilibri de forces que dissuadeixi els qui són més forts de qualsevol temptació de rebenjar el pla de pau o de convertir els musulmans bosnians en una mena de subespècie protegida.

—Una pau vertadera passa pel processament judicial de criminals com Karadzic o Mladic?

—És una condició *sine qua non*. No és possible, i seria èticament inacceptable, moralment repugnant i políticament suïcida pensar que es pot mantenir una pau estable a Bòsnia quan una banda de criminals de guerra continua en el poder. El problema és que no és només Mladic, Karadzic o una llarga llista de noms que alguns coneixem més que l'opinió pública, el problema és el sistema polític que hi ha al darrere. Són assassins a sou en favor d'una ideologia repugnant que és la de la puresa ètnica i religiosa. És essencial que els criminals siguin jutjats, no solament per Bòsnia sinó també pel futur de la humanitat. Com més impunitat tinguin els criminals de guerra, més guerres i crims de la humanitat tindrem en altres parts del planeta. El fet més important, però, és democratitzar els serbis de Bòsnia i que arribin a conclusions sobre el camí per on els han conduït els seus diri-

José María Mendiluce ha estat un dels noms propis del conflicte dels Balcans. La seva consciència crítica i la denúncia lúcida i sistemàtica dels culpables l'han convertit en portaveu de l'Europa solidària i compromesa. Les seves reflexions no podien faltar en aquest monogràfic.

gents i rescatar el que hi ha encara de positiu entre alguns dirigents actuals o potencials dels serbis de Bòsnia, que estarien disposats a fer l'acte de contrició necessari, que no estan implicats en crims de guerra, i que acceptarien eventualment una opció democràtica no ètnica. Mentre continuïn essent hegemònics partits polítics que es defineixen nacionalistes en el sentit de defensar una puresa ètnica o religiosa a Bòsnia les facilitats per construir una pau i una convivència a Bòsnia seran inexistents.

—Vostè ha tingut contactes amb serbis de Bòsnia disposats a fer aquest acte de contrició?

—Sí. Hi ha més de 200.000 serbis que continuen essent lleials al govern de Sarajevo, que viuen en completa llibertat dins els territoris controlats pel govern legítim, que tenen la seva organització, que es diu Consell Cívic Serbi, amb gairebé 70.000 membres, i que estan disposats a fer un esforç molt gran per saltar les línies i guanyar-se un espai polític en els territoris controlats per Karadzic. Hi ha molta gent en el costat de Karadzic que està farta, que no està implicada en els crims de guerra. Amb suport financer i polític occidental es pot assolir que a poc a poc aquest sector esdevingui majoritari entre els serbis de Bòsnia.

—A qui es refereix quan parla de criminals de guerra, només responsables polítics o també soldats?

—Em refereixo a tots, perquè cap ésser humà no té dret a justificar accions contra la humanitat, violacions massives de dones, bombardeigs d'hospitals per ordres que ha rebut. Evidentment els graus de responsabilitat són diferents, però jo he vist molt criminal de guerra que no tenia grau de coronel. Serà impossible jutjar-los a tots, la història ens ho ensenya. Però almenys els caps que han de rodar —en sentit figurat, perquè estic contra la pena de mort— han de ser més de dos. Hi ha el gran instigador, el gran Maquiavel, el gran responsable d'aquesta guerra, que es diu Milosevic, i que probablement d'aquí un parell d'any rebrà un premi Nobel de la Pau si ens descuidem. El Tribunal de Crims de Guerra per a l'ex-Jugoslàvia té molta feina a fer i molt pocs recursos. Els demòcrates i els qui hem viscut aquesta guerra no tenim dret a acceptar que es passi una mena de vel per sobre d'aquests horrors en nom d'un pragmatisme polític. No hi ha pau si no hi ha justícia. Per una raó molt pragmàtica: si no hi ha justícia hi haurà venjança.

—Milosevic s'està desfent dels ideòlegs de la Gran Sèrbia; és una tàctica de neteja d'imatge per evitar ser considerat un criminal de guerra?

e barrejar amb la merda"

RICARD CUGAT

—A tot feixista i tot dictador sempre li agrada tenir algú més feixista i més dictador a la seva dreta per tractar d'aparèixer davant dels ulls de l'opinió pública com el moderat. Milosevic és un mestre de la manipulació, tant en els assumptes interns de Sèrbia, com en els de Iugoslàvia com en les relacions amb la comunitat internacional. És una persona extremadament hàbil, convincent, amb un grau de cinisme difícil d'entendre i de digerir, i que fa que molts dels seus interlocutors caiguin a les xarxes d'aquest animal menyspreable que ha portat el poble de Sèrbia al desastre. Milosevic passarà a la història com el pitjor dirigent que ha tingut Sèrbia per als serbis. Espero que al final sigui jutjat pel seu propi poble.

—Amb el pla de pau Europa té una segona oportunitat per corregir els errors que ha tingut abans?

—Tant de bo, però no ho crec. No ho crec perquè d'on no n'hi ha no en pot rajar. Quan es justifica des de posicions de falsa neutralitat la complicitat amb els assassins, la inoperància i la falta de decisió per evitar un genocidi que ha durat tres anys i mig, quan ha d'arribar l'amic americà per donar un cop de puny a la taula, quan al final és efectivament la lògica de la força la que determina els plans de pau, pensar que aquesta banda de músics amb mal director i orquestra desafinada han de ser capaços de convertir-se en els constructors d'una pau justa, ciutadana i democràtica em sembla gairebé impossible. L'oportunitat hi és. Jo tinc l'esperança que no es perdi, però tinc molta por que el concert de cíncics que han condemnat el poble de Bòsnia gairebé a l'extermini s'hagi de convertir de sobte en l'orquestra simfònica més afinada que es pugui imaginar.

—Amb els dirigents europeus actuals, és possible aquest canvi de mentalitat?

—Em temo que no. Hem estat a punt d'assolir que es culminin un genocidi a Bòsnia, i els que ho han permès em sembla que no són els millors actors possibles per evitar en la pau el que no s'ha pogut evitar en la guerra. La fragilitat de l'acord de pau no és el millor presagi. Cal estar molt alerta. La ciutadania ha d'estar mobilitzada, però també tinc un gran escepticisme sobre l'opinió pública europea i la seva capacitat d'acció davant de fets com Bòsnia. És molt repugnant que sortissin desenes de milers d'europeus al carrer per protestar contra la guerra del Golf perquè així estaven contra l'OTAN i contra els Estats Units i perquè convenia a l'esquerra europea, i quan es produeix una guerra com la de Bòsnia al cor d'Europa no

"La dreta, en general, no sol mobilitzar el carrer, i l'esquerra, o aquesta esquerra, està massa ocupada en les seves petites campanyes d'autosuficiència, autoproclamació i demagògia per guanyar vots i sobreviure electoralment. S'ha de posar fi a aquest joc d'utilitzar els valors i els principis quan ens convenen i oblidar-los quan no entenem per a què ens serveixen."

s'ha aconseguit mobilitzar a tota Europa, amb l'excepció de Catalunya, un nombre significatiu de població. Això reflecteix fins a quin punt els qui controlen l'opinió pública són responsables de la desmobilització d'Europa en la lluita contra el feixisme en les nostres fronteres. Sóc pessimista per això: la dreta, en general, no sol mobilitzar el carrer, i l'esquerra, o aquesta esquerra, està massa ocupada en les seves petites campanyes d'autosuficiència, autoproclamació i demagògia per guanyar vots i sobreviure electoralment. S'ha de posar fi a aquest joc d'utilitzar els valors i els principis quan ens convenen i oblidar-los quan no entenem per a què ens serveixen. Per tant el meu pessimisme no és no-

més sobre Bòsnia sinó sobre el futur d'Europa. Hem de fer que aquest continent deixi de considerar-se el centre del món quan en realitat comença a ser el cul del món.

—*Creu que tots els nacionalismes són iguals?*

—No, no. A mi els ismes em semblen preocupants a finals de segle, però crec que són una forma d'identificar-se amb alguna cosa. Jo no sóc antinacionalista, sempre que el nacionalisme signifiqui la defensa d'identitats nacionals o culturals de manera pacífica. El problema és quan s'avantposen els ismes a les necessitats col·lectives i al dret de tots i totes a ser com siquem. La qüestió és apartar els ismes per buscar allò que ens uneix enfront de l'enemic comú, que és la intolerància i l'odi.

—*La intervenció militar nord-americana ha fet replantejar alguna cosa al pacifisme?*

—Bé, jo crec que l'intervencionisme americà es produeix sempre que hi ha interessos que el justifiquen. No és que la salut moral o ètica dels Estats Units sigui superior a l'europea. El que sí que replanteja aquesta guerra és una certa concepció del pacifisme, com també una certa concepció visceral anti-EUA. Durant molts anys gent com jo hem deixat passar molts abusos i barbaritats comesos per la Unió Soviètica pel simple fet que érem d'esquerres i teníem la tendència a jutjar millor el gulag que la contra a Nicaragua. Hem de revisar tot això, i entendre que cal objectivitzar la lluita pels valors fonamentals. No és una vertadera esquerra la que viola els drets humans en nom d'un futur socialista i magnífic d'aquí a tres segles per als nostres descendents. Cal revisar-ho gairebé tot, partint des de la modèstia que ningú no és dipositar de la veritat. Ja n'hi ha prou de messies i de veritats absolutes. I ja n'hi ha prou de pacifismes purs: el pacifisme també s'ha de barrejar amb la merda. No és el mateix ser pacifista a París o Londres que ser-ho a Sarajevo sota les bombes, o a Rwanda. Els canons no es poden fer callar amb les flors, com intentaven a Califòrnia l'any 68. La guerra del Vietnam no la van aturar els hippies, la va aturar l'exèrcit del general Giap. Les guerres s'acaben quan es pren partit pels que siguin menys cabrons. Cal convertir el pacifisme en una actitud bel·ligerant.

—*Com s'entén que el Govern espanyol, venint d'on ve, no hagi reaccionat?*

—No voldria fer cap distinció entre el que ha fet el govern espanyol i el que han fet la resta de governs europeus. Però es podria dir que aquest govern, essent hereu d'un partit de cent anys, que va tenir una posició molt concreta en la guerra civil i que patí les conseqüències de la mateixa hipocresia de les mateixes democràcies occidentals, hauria d'haver mostrat una sensibilitat més gran. I això jo no ho he entès mai, i no sé donar-te una resposta. El que sí que puc dir és que m'he sentit doblement traït, perquè no es

RICARD CUGAT

“El que sí que replanteja aquesta guerra és una certa concepció del pacifisme, com també una certa concepció visceral anti-EUA. Durant molts anys gent com jo hem deixat passar molts abusos i barbaritats comesos per la Unió Soviètica pel simple fet que érem d'esquerres i teníem la tendència a jutjar millor el 'gulag' que la 'contra' a Nicaragua.”

pot fer un discurs sobre la hipocresia de les democràcies europees quan no van voler intervenir en la nostra guerra perquè els dos bàndols eren igual de dolents, i no entendre que hi ha un paral·lelisme entre allò i el que ha passat ara amb Bòsnia. Deu ser que quan un entra a formar part del club dels cínics es converteix irremeiablement en un d'ells.

—*Com t'expliques la reacció solidària de Catalunya?*

—No ho sé ben bé. Jo crec que hi ha un teixit social organitzat més gran que a la resta d'Espanya, però no més gran que a la resta d'Europa. Per tant no entenc per què aquí sí i no a França o un altre país europeu. En segon lloc, hi ha hagut una feina molt gran del teixit organitzat, una major sensibilitat per part de les autoritats locals i autonòmiques, una identificació amb el poble de Bòsnia per altres raons que tenen a veure amb la identitat catalana. Una espècie de temor, potser, que aquesta convivència que honora els ciutadans catalans pogués arribar a perdre's per una lògica similar a la que ha funcionat a Bòsnia. Estic molt agraït a Catalunya, si més no per haver-me aguantat molt més que altres zones d'Europa.

—*Les organitzacions no governamentals s'han convertit en una coartada del poder polític?*

—El pitjor és que es manipula l'opinió pública donant un enorme paper a les organitzacions humanitàries com a substitutes de l'acció política, per tapar la ineficiència i la falta de coratge polític per aturar guerres o genocidis. L'acció humanitària és només un paliatiu del patiment humà, que serveix per reduir el nombre de víctimes i massacres quan la política no actua. En aquest final de segle cada cop es teoritza més sobre com usar i abusar de la bona voluntat de la ciutadania per què aquests supleixin el que no es fa des de la política. I això és immoral i fastigós. L'obligació i la responsabilitat de la comunitat internacional és aturar els dictadors i els violadors dels drets humans en comptes de cooperar amb ells per interessos econòmics o polítics. Aquesta trampa s'ha de denunciar.

—*Fa falta la nova estructura política que tant li reclamen?*

—El que m'han plantejat alguna vegada és si estic disposat a liderar la creació d'un moviment que continuï aplegant la voluntat de fer coses de molta gent que no s'identifica en aquest moment amb els partits polítics actuals. Em fa molta por perquè entre altres coses no vull tenir l'arrogància de considerar que el futur d'aquest país o de la humanitat passa per mi. Vaig acceptar el repte d'estar en política però no penso fer-ne ni una professió ni un vici permanent. Però estic disponible per participar en la construcció d'alguna cosa que faci una sacsejada a l'arbre de la política. **Oriol Cortacans**